

УДК 342.727; 341.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.31>

ПРАВО НА СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ АГРЕСІЙ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Волощук О.Т.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри загальнотеоретичної юриспруденції
та прав людини
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0003-0991-5605*

Волощук О.Т. Право на свободу вираження політичних поглядів в умовах сучасних збройних агресій: проблемні аспекти в контексті обмежень прав людини та практики ЄСПЛ.

Вказується, право на свободу вираження політичних поглядів є фундаментальною гарантією демократичного суспільства, проте його реалізація стикається з численними викликами під час збройних конфліктів. У сучасних умовах агресії, таких як війна в Україні, це право часто обмежується з метою забезпечення національної безпеки, захисту громадського порядку чи запобігання ворожій пропаганді.

У статті досліджено та проаналізовано проблемні аспекти реалізації права на свободу вираження політичних поглядів в умовах сучасних збройних агресій в контексті обмежень прав людини та практики ЄСПЛ. Доведено, що свобода вираження політичних поглядів – конституційне фундаментальне право, яке виправдано відноситься до базових прав людини, оскільки тісно пов'язане з її ідентичністю та політичним світоглядом. Така свобода має важливе значення для налагодженого функціонування всього суспільства, підтримання суспільного діалогу у політичній площині та демократії. Відповідно без встановлення належних гарантій щодо існування цього права фактично стає неможливим нормальне функціонування більшості демократичних інструментів, таких як вільні вибори чи референдуми. Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) доводить, що обмеження свободи вираження під час збройних агресій може бути виправданим лише за умов дотримання принципів законності, пропорційності та легітимності мети. Обґрунтовано, що проблематика забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів в умовах збройних агресій вимагає розробки нових підходів до правового регулювання, гармонізації міжнародних стандартів і впровадження механізмів контролю за дотриманням прав людини. Зроблено висновок, що забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у сучасних умовах, коли окремі актори міжнародних відносин, нехтуючи основними принципами міжнародного права, вчиняють збройні агресії, є складним, але критично важливим завданням. Практика ЄСПЛ демонструє, що такі обмеження можуть бути допустимими лише за умов дотримання чітко визначених критеріїв. Однак новітні виклики, зокрема інформаційна війна та гібридна агресія, вимагають перегляду існуючих підходів і вироблення нових шляхів вирішення окреслених проблем.

Ключові слова: право на свободу вираження політичних поглядів, обмеження прав людини, права людини, війна, гібридна агресія, інформаційна війна, ЄСПЛ, європейська система захисту прав людини, європейські стандарти прав людини, захист прав людини під час війни.

Voloshchuk O.T. The right to freedom of expression of political opinions in the conditions of modern armed aggressions: problem aspects in the context of human rights restrictions and the practice of the ECHR.

It is pointed out that the right to freedom of political expression is a fundamental guarantee of a democratic society, but its implementation faces numerous challenges during armed conflicts. In modern

conditions of aggression, such as the war in Ukraine, this right is often restricted in order to ensure national security, protect public order, or prevent hostile propaganda.

The article investigates the problematic aspects of the implementation of the right to freedom of expression of political views in the context of modern armed aggressions in the context of restrictions on human rights and the practice of the ECHR. The freedom of expression of political views is a constitutional fundamental right, which justifiably belongs to basic human rights, since it is closely related to its identity and political worldview. Such freedom is of great importance for the proper functioning of the entire society, maintaining public dialogue in the political sphere and democracy. Accordingly, without establishing proper guarantees for the existence of this right, the normal functioning of most democratic instruments, such as free elections or referendums, becomes virtually impossible. The practice of ECHR proves that restrictions on freedom of expression during armed aggressions can be justified only if the principles of legality, proportionality and legitimacy of the goal are observed. It is substantiated that the issue of ensuring the right to freedom of political expression in conditions of armed aggression requires the development of new approaches to legal regulation, harmonization of international standards and the introduction of mechanisms for monitoring compliance with human rights. It is concluded that ensuring the right to freedom of political expression in modern conditions, when individual actors in international relations, disregarding the basic principles of international law, commit armed aggression, is a difficult but critically important task. The practice of the ECHR demonstrates that such restrictions can be permissible only under conditions of compliance with clearly defined criteria. New challenges require a review of existing approaches.

Key words: right to freedom of political expression, restrictions on human rights, human rights, war, hybrid aggression, information warfare, ECHR, European system of human rights protection, European human rights standards, protection of human rights during war.

Постановка проблеми. Право на свободу вираження політичних поглядів є фундаментальною гарантією демократичного суспільства, проте його реалізація стикається з численними викликами під час збройних конфліктів. У сучасних умовах агресії, таких як війна в Україні, це право часто обмежується з метою забезпечення національної безпеки, захисту громадського порядку чи запобігання ворожій пропаганді. Водночас такі обмеження викликають запитання щодо їх відповідності міжнародним стандартам прав людини, зокрема статті 10 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ). Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) демонструє складність встановлення меж між допустимими обмеженнями та порушенням прав. Слід також визнати і те, що тема є актуальною і тому, що сучасні збройні конфлікти супроводжуються новими викликами, такими як інформаційна війна, що вимагає переосмислення наявних підходів у міжнародному праві.

Стан опрацювання проблематики. Загалом, проблеми збройної агресії і пов'язані із цим ущемлення прав людини завжди викликали інтерес та дискусію не тільки у наукових колах, а й у широкого кола громадськості, оскільки в особливих умовах, як ніколи, будь-які обмеження сприймаються гостро і критично. Серед вітчизняних учених важливі дослідження у цій сфері проводили, зокрема, О.В. Зайчук, М.В. Савчук, С.В. Головін та О.М. Мацюк, які аналізували питання обмеження прав людини в умовах надзвичайного стану, правового регулювання свободи слова та відповідності таких обмежень міжнародним стандартам.

Зарубіжні дослідження у цій сфері є значно ширшими та охоплюють багатий спектр тем. Зокрема, роботи Томаса Хаммарберга, Хелен Келлер, Лоуренса Госта та Дірка Фореста заслуговують на особливу увагу. Їх дослідження охоплюють питання співвідношення свободи вираження та безпеки, правових наслідків пропаганди у воєнний час та аналізу практики ЄСПЛ у справах, пов'язаних із обмеженням прав під час збройних конфліктів. Праці цих авторів є важливими орієнтирами для подальшого наукового аналізу та вироблення рекомендацій щодо правового забезпечення свободи вираження політичних поглядів в умовах сучасних викликів.

Однак незважаючи на велику кількість праць і підвищений інтерес до окресленої проблематики, усе ж нині спостерігається об'єктивна потреба у проведенні нових наукових досліджень, які в врахували нові тенденції, загрози і виклики сьогодення, пов'язані із швидкоплинним поширенням такого явища, як гібридна агресія, яка має на початку прихований характер, що вкрай є небезпечним, і призводить до серйозних наслідків – повномасштабного вторгнення, тобто початку війни в класичному її розумінні (прикладом може слугувати українсько-російська війна, яка нині три-

ває). Після такого вторгнення, безумовно, відбувається обмеження численних політичних прав громадян, в тому числі і свободи вираження політичних поглядів. Як сприймати такі обмеження і чи можна якимось пристосувати реалізацію цього права до новітніх умов сучасних реалій і повинні дати відповідь науковці.

Мета статті полягає у аналізі проблемних питань забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів в умовах сучасних збройних агресій та окреслення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи проблематику війни чи збройних агресій, можна без вагань стверджувати, що, на жаль, це явище існує протягом усього процесу еволюційного розвитку людської цивілізації і донині не винайдено ефективного способу його протидії. Особливо важливим є розуміння, що війна у сучасному світі трансформується із локальних конфліктів у багаторівневі протистояння, які охоплюють не лише військову, але й економічну, політичну, інформаційну та кібернетичну сфери. Більше того, враховуючи інтенсивний науково-технічний прогрес, глобалізаційні процеси у світі, війни модифікуються і виявляються у новітніх формах, вкрай небезпечних і нищівних для людства, оскільки їм театром стає людська свідомість, на яку чиниться суттєвий вплив завдяки високорозвиненим інформаційним технологіям.

За припущенням окремих фахівців та експертів, війна у майбутньому буде мати характер гібридної агресії, яка буде чинитись без застосування зброї, без жодного пострілу, оскільки полем бою буде людська свідомість. Цей аспект є особливо актуальним у контексті міжнародної безпеки, оскільки інформаційна агресія, яка здійснюється через маніпуляцію громадською думкою та поширення пропаганди, може мати довготривалі наслідки для функціонування демократичних інституцій. Такі прогнози лякають і змушують науковців бути у постійному пошуку ефективних способів протидії таким методикам ведення війни. Інтенсивна поширеність гібридної війни на міжнародній арені – це важлива, але не єдина проблема. Є і інші проблеми, які завжди виникають і турбують в умовах війни. Йдеться про тотальне порушення прав людини. Не дарма війна визнана найбільш варварським способом вирішення міждержавних конфліктів. Вбивства, катування, приниження, які супроводжують практично усі воєнні дії в умовах збройних агресій, є типовим явищем. Важливо підкреслити, що збройні конфлікти призводять до порушення практично усіх основоположних прав людини, що суперечить принципам міжнародного гуманітарного права, зокрема положенням Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них. Крім цього, в умовах воєнного стану кожна держава має право на відступ від зобов'язань у сфері забезпечення прав людини і встановлення низки обмежень, які обумовлені, насамперед, інтересами національної безпеки. Найбільше таких обмежень стосується політичної сфери, починаючи із права на свободу вираження політичних поглядів і звершуючи проведенням виборів органів державної влади. Такі обмеження мають ґрунтуватися на принципах правомірності та пропорційності, як це визначено у статті 15 Європейської конвенції з прав людини [1]. Міжнародна практика свідчить, що навіть у надзвичайних умовах права людини мають бути максимально захищеними, оскільки це запобігає зловживанням із боку державної влади.

Обмеження прав людини завжди негативно сприймаються, навіть якщо вони обумовлені важливими обставинами. Чи потрібно обмежувати права людини, які межі таких обмежень, чи є виправданими такі обмеження, особливо коли йдеться про політичну сферу – це далеко не повний перелік питань, які піднімаються під час війни. Багато дослідників цієї проблеми, у першу чергу, ставлять питання, чи можливий баланс між безпекою та верховенством права [3]. І відповідь насправді дати на це питання досить складно, оскільки лежить вона не тільки у площині права, а й моралі. Ця дилема має особливе значення в умовах сучасних гібридних конфліктів, коли межі між законними діями держави та порушеннями прав людини стають розмитими. Як видається, за таких обставин важливо забезпечити механізми контролю за діями урядів під час надзвичайних ситуацій.

З однієї сторони, свобода вираження політичних поглядів – конституційне фундаментальне право, яке виправдано відноситься до базових прав людини, оскільки тісно пов'язане з її ідентичністю та політичним світоглядом, а з іншої – така свобода має важливе значення для налагодженого функціонування всього суспільства, підтримання суспільного діалогу у політичній площині та демократії. Відповідно без встановлення належних гарантій щодо існування цього права фактично стає неможливим нормальне функціонування більшості демократичних інструментів (до прикладу вільних виборів, референдумів тощо) [8, с. 71].

Загалом практика обмеження політичних прав під час війни стала типовим явищем для держав, які є учасниками збройного протистояння. Такі заходи часто обґрунтовуються необхідністю

збереження національної безпеки та територіальної цілісності держави. Проте вони мають бути тимчасовими та не підривати демократичний порядок у довгостроковій перспективі. Вважається, що за таких умов зміна влади чи висловлювання активної політичної позиції може роз'єднати і відволікати населення від вирішення основного завдання – оборони від ворога.

Як слушно відмічається у літературних джерелах, згідно пануючого принципу верховенства права сутність обмежень будь-якого характеру щодо фундаментальних прав людини полягає у забезпеченні легітимності вторгнення держави у автономну приватну сферу індивіда задля забезпечення загального блага з обов'язковим дотриманням принципу пропорційності, переслідуючи виключно легітимну мету [7, с. 192]. Тобто, такі обмеження мають місце виключно на підставі закону та повинні відповідати тій меті, яка задекларована у законі. При цьому повинно бути забезпечено умови: (1) ці заходи мають носити невідкладний характер, а також спрямовані на усунення загроз по відношенню до діючого конституційного порядку (до прикладу це може бути життєздатність нації у разі зовнішньої агресії); (2) вони мають бути підзвітними і підконтрольними зі сторони уряду, що включатиме також і парламентський та судовий контроль [4, с. 109].

У демократичному суспільстві обмеження прав людини обґрунтовується тим, що таке втручання необхідне для захисту найважливіших суспільних цінностей, які мають пріоритет над індивідуальними інтересами. Згідно з усталеною практикою Європейського суду з прав людини, обмеження прав людини має відповідати інтересам демократичного суспільства і бути встановленим у межах легітимних парламентських процедур. Суть суспільної необхідності полягає у тому, що суспільні інтереси мають більшу вагу, ніж широке застосування окремих суб'єктивних прав, що обґрунтовує необхідність відповідних обмежень.

Коли демократія виступає критерієм для обмеження прав людини, стає очевидним конфлікт між універсальними і практичними цінностями. У справі Паксаса Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що абсолютна заборона реалізації прав фактично заперечує їх сутність [13]. Проте Конституційний Суд Литви зайняв протилежну позицію, аргументуючи легітимність вжитих заходів тим, що діяльність Роландаса Паксаса на посаді Президента підірвала демократичний конституційний порядок і права громадян Литви [5]. Конституція Литви передбачає, що особа, мандат якої визнано недійсним у порядку імпічменту через грубе порушення Конституції або присяги, або яка була звільнена з посади Президента, судді Конституційного Суду чи інших високих посад за такі порушення, не може бути обрана Президентом, членом Сейму чи займати інші посади, що потребують складання конституційної присяги т (ст. 74) [2].

Конституційний Суд України зазначив, що *«для захисту демократичного конституційного порядку держава може вживати конкретні заходи, спрямовані на його стабільність»* [6]. Такі висновки вочевидь ґрунтуються на практиці ЄСПЛ. Так, Європейський суд з прав людини у справі Фогт проти Німеччини підкреслив, що згідно концепції обороноздатної демократії (так званої *«militant democracy»*) плюралізм і демократія мають ґрунтуватися на встановленні компромісу, який виявляється у поступках осіб, які мають розуміти, що такі обмеження обумовлені забезпеченням стабільності держави у цілому [12; 4, с. 110-111].

Аналізуючи дані питання, можна дійти до висновку про те, що проблематика забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у контексті збройних агресій потребує глибшого розуміння через низку викликів, що постають перед суспільством та державами. Зокрема, однією з основних проблем є неоднозначність правового регулювання обмежень свободи вираження. Це право, закріплене у статті 10 Європейської конвенції з прав людини [1] (ЄКПЛ), хоча і не є абсолютним, проте його обмеження повинні відповідати принципам законності, пропорційності та необхідності в демократичному суспільстві. Практика ЄСПЛ вказує на те, що ці критерії нерідко порушуються у контексті збройних конфліктів. Наприклад, у справі *«Гудвін проти Сполученого Королівства»* (Goodwin v. United Kingdom) [10] Суд підкреслив, що будь-яке обмеження свободи вираження має бути не тільки законодавчо обґрунтованим, але й мати чітко визначену легітимну мету. Проте в умовах війни або воєнного стану уряду часто вдаються до обмежень, які формально базуються на законі, але не відповідають критерію пропорційності. Це створює ризик використання надзвичайного стану як інструменту придушення інакодумства.

Ще однією проблемою є недостатня прозорість у запровадженні та застосуванні обмежень. У справі *«Обершлік проти Австрії»* (Oberschlick v. Austria) [11] ЄСПЛ наголосив, що держава повинна забезпечувати не тільки законність, а й передбачуваність та прозорість своїх рішень, аби громадяни могли розуміти межі своїх прав і можливості їх реалізації. Однак, у реальності, під

час збройних агресій нерідко встановлюються такі обмеження, які неможливо оскаржити через відсутність чіткої правової процедури.

Особливий виклик становить балансування між безпекою держави та захистом права на свободу вираження. У справі «*Фогт проти Німеччини*» (Vogt v. Germany) [12] Суд зазначив, що демократія, яка прагне бути життєздатною, може обґрунтовано встановлювати певні обмеження, але вони не повинні підривати саму сутність прав людини. Водночас війна змушує держави запроваджувати превентивні заходи, які можуть включати блокування доступу до інформації, заборону політичної діяльності певних груп чи осіб, що, у свою чергу, породжує ризики для демократичного функціонування суспільства.

Крім того, не менш гострим є питання щодо ролі нових інформаційних технологій у поширенні політичних поглядів під час збройних конфліктів. Інформаційна війна, яка стала одним із ключових інструментів гібридної агресії, вимагає від держав додаткових заходів для контролю над медіапростором. У цьому контексті постає питання, чи не обмежують такі заходи право на свободу вираження до рівня, несумісного із принципами верховенства права. У справі «*Ахмет Йилдирим проти Туреччини*» (Ahmet Yildirim v. Turkey) [9] Суд вказав, що блокування інформаційних ресурсів без чітких підстав і належного обґрунтування порушує основоположні принципи ЄКПЛ.

Отже, на підставі наведеного і в контексті війни, яка, на жаль, триває в Україні, можна зробити узагальнення щодо окресленої проблематики. Незважаючи на те, що у демократичному суспільстві обмеження прав завжди викликають дискусії та занепокоєння, можуть виглядати як порушення демократичних стандартів, усе ж потрібно визнати, що в умовах війни це може бути єдиним способом захисту держави та суспільства. Разом з цим ці обмеження мають бути тимчасовими та пропорційними, щоб не стати інструментом придушення інакодумства. Наприклад, заборона проросійських політичних партій в Україні була обґрунтована тим, що їх діяльність підірвала державний суверенітет. Демократія має право захищатися від сил, які ставлять під загрозу її існування, однак така «оборона» не повинна переходити межу, за якою права людини повністю ігноруються.

Чи можна пристосувати реалізацію цього права до сучасних умов в Україні? Як видається, нині, виходячи з існуючих реалій, війна виходить за межі традиційних бойових дій, використовуючи гібридні методики, просувається далі і опановує кіберпростір, використовуючи у якості головної зброї – інформацію, відтак головним полем бою стає суспільна людська свідомість. У цьому контексті реалізація та захист права на свободу вираження політичних поглядів потребує адаптації до нових реалій: (1) встановлення контролю за поширенням дезінформації (державна повинна забезпечувати чіткі механізми боротьби з дезінформацією та пропагандою, що має включати запровадження ефективної модерації контенту в соціальних мережах та підвищення медіаграмотності населення); (2) забезпечення прозорості в обмеженнях (уряд має забезпечити громадянам доступ до інформації про причини введення обмежень та їх часові межі, що допоможе уникнути звинувачень у цензурі); (3) виявлення освітніх ініціатив (важливо створювати освітні програми, які навчатимуть громадян критично сприймати інформацію та відрізняти правдиві новини від пропаганди, інформаційна гігієна має стати одним із ключових інструментів захисту демократії); (4) забезпечення балансу між безпекою та правами людини (в умовах війни завжди існує ризик надмірного обмеження прав, яке може негативно вплинути на демократичні процеси, тому важливо, щоб обмеження були підконтрольними судовим та парламентським інститутам, а також громадянському суспільству).

І, насамкінець, зважаючи на те, що свобода вираження політичних поглядів у контексті сучасних збройних агресій є одним із найгостріших питань і ставить перед міжнародною спільнотою складні виклики, можна окреслити ті напрямки, які потребують наразі трансформації та модифікації згідно нових потреб на рівні міжнародного права. Зокрема, це: (1) *гармонізація міжнародних стандартів*: необхідно розробити єдиний підхід до визначення допустимих меж обмеження свободи вираження поглядів під час збройних конфліктів, особливо враховуючи сучасні виклики, такі як інформаційна війна; (2) *запровадження інструментів превентивного моніторингу*: у рамках Ради Європи доцільно створити механізм, який би дозволяв оперативно оцінювати обмеження свободи вираження у контексті збройних конфліктів на предмет їхньої пропорційності; (3) *розширення юрисдикції ЄСПЛ у надзвичайних ситуаціях*: варто, як видається, розглянути можливість надання Суду повноважень щодо попереднього контролю за заходами, які вводяться державами у період дії надзвичайного стану; (4) *освітні ініціативи під егідою міжнародних міжурядових*

організації: для запобігання зловживанням у сфері обмеження свободи вираження важливо забезпечити підготовку державних службовців, суддів і правозахисників з різних країн щодо застосування принципу пропорційності та врахування міжнародних стандартів.

Висновки. Отже, враховуючи наведене, можна стверджувати, що забезпечення права на свободу вираження політичних поглядів у сучасних умовах збройних агресій є складним, але критично важливим завданням. Важливо, щоб демократичні держави не використовували війну як привід для придушення інакодумства та встановлення авторитарних режимів. Ключовим завданням сучасних демократичних суспільств є пошук балансу між правами людини та потребами національної безпеки. Це вимагає модернізації законодавства, запровадження ефективних механізмів боротьби з дезінформацією та забезпечення прозорості дій уряду в умовах війни. Практика ЄСПЛ демонструє, що такі обмеження можуть бути допустимими лише за умов дотримання чітко визначених критеріїв - вони повинні бути тимчасовими, законними та пропорційними. Однак новітні виклики, зокрема інформаційна війна та гібридна агресія, вимагають перегляду існуючих підходів. Запропоновані механізми вдосконалення правового регулювання можуть стати основою для забезпечення балансу між безпекою та дотриманням прав людини у демократичному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Конституція Литовської Республіки від 25.10.1992 р. URL: http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/catalog/law/lit_konst1.htm.
3. Лисенко С. Воєнний стан і обмеження прав: чи можливий баланс між безпекою та верховенством права? URL: <https://gracers.com/pres-centr/voennyi-stand-i-obmezheniya-prav-chi-mozhlyviy-balans-mizh-bezpekoju-ta-verhovenstvom-prava>.
4. Правова система України в умовах воєнного стану: збірник наукових праць / за загальною редакцією О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Н.В. Міловської, М.М. Хоменка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.
5. Рішення КС Литви від 25.05.2004 у справі Паксаса. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf>.
6. Рішення КСУ № 9-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-19#Text>.
7. Савчин М.В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
8. Славко А.С., В'юник В.В. Свобода вираження поглядів за умови дії режиму воєнного стану. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 2. С. 70–82.
9. ECtHR, Case of Ahmet Yildirim v. Turkey, app no, Judgment on 18 December 2012. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-115705%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-115705%22]}).
10. ECtHR, Case of Goodwin v. United Kingdom, app no, Judgment on 1 December 1997. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-4027%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-4027%22]}).
11. ECtHR, Case of Oberschlick v. Austria, app no, Judgment on 23 May 1991. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:\[%22001-57716%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:[%22001-57716%22]}).
12. ECtHR, Case of Vogt v Germany, app no, Judgment on 26 September 1995. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58012%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58012%22]}).
13. Paksas v. Lithuania, App. 34932/04, Judgment on 6 January 2011. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.